

УДК: 1751.82.95

“ГЁТЕ БИЛАН ГУРУНГЛАР” АСАРИ ҲАҚИДА

Х.Тожиев, Ш.Хидирбаев

Гулистон давлат университети

E-mail: sh-xidirbaev@mail.ru

Гётенинг сурати ва сийрати бекиёс даражада гўзал. Биз бундай хулосага ёзувчининг асарларини, у ҳақдаги айрим тадқиқотларни ўрганиш асносида келдик. Зеро, ҳар қандай хулосага келиш дафъатан бўлмайди. Янглиш опа Эгамовани (опамизнинг оҳиратлари обод бўлсин) Гёте бир умрга сеҳрлаб, мафтун этганини яхши биламиз. Аспирантурани битириб, илмий ишини якунлаб, Ғ.Ғулом номидаги Сирдарё давлат педагогика институтига ишга келганларида ўз олдида Гёте ижодини мукамал ўрганишдек мақсад қўйганлигини айтган эдилар. Айни эзгу мақсад йўлида Янглиш опа (1942-2017) тинимсиз фаолият олиб борди. “Ёш Вертернинг изтироблари”, “Ҳамроз диллар”, кейинчалик эса биз сўз юритаётган мавзудаги Йоханн Петер Эккерман қаламига мансуб “Гёте билан суҳбатлар”, “Муҳаббат фарзанди” китоби Гётега бевосита алоқадор. Янглиш опанинг номзодлик диссертацияси, 100 дан ортиқ илмий мақолалари, асосан, Гёте ва унинг ижоди, асарлари ҳақида (Эккерман, 2016).

Биринчи Президентимиз Ислом Каримовнинг “Адабиётга эътибор-маънавиятга, келажакка эътибор” китобида ўзбек адабиётининг биринчи ва эртанги куни истикболи ҳақида сўз боради. Жумладан, дунё адабиётининг энг сара нашрларини таржима қилиш, чоп этиш, ўрганиш билан боғлиқ тажрибалар, чет эл ёзувчилари билан алоқаларни янада ривожлантириш масаласига эътиборни кучайтириш зарурлиги алоҳида таъкидланган (Каримов, 2009).

Шундан келиб чиқиб, биз ҳам “Гёте билан гурунглаР”ни ўқиб-ўрганиш асносида туғилган айрим мулоҳазаларимиз билан ўртоқлашишни лозим кўрдик. Бизни бефарқ қолдирмаган ўринларга бошқалар ҳам эътибор берсин, хусусан талабаларимиз буларни ўқиб, бироқ ўқимай кетаверишмасин. Масалан, Фридрих Ницшенинг баҳоси, китоб муаллифи Йоханн Пеьер Эккерман (1792-1854)нинг “Гётенинг сурати ва сийратини янада ёрқинроқ намоён этишдаги ҳаракатлари Янглиш опанинг таржимаси эса одамни ҳайратга қолдирар даражада табиий мисраларда тақдим этилганки, бунинг учун у кишининг меҳнати самараси гўё бу таржима эмас, уни Эккерманн номидан Янглиш опанинг ўзлари ёзгандек қабул қилиниши Ваҳоланки, бу табиий гурунглаР ўзбекчага осонгина “ўтмаган” (Гёте, 1932).

Ҳар “ГурунглаР”ки боқий асарлар фарзандларга баҳра беради

Гёте (1749-1832) яратган мерос салкам 150 жилдлик китобларга жам этилган. Бу дафъатан унча ҳайратланарли рақам эмасдек туюлиши мумкин, бироқ Ҳар бир жилд бир қарашда назарингиз қамраб ололмайдиган олам эканлигини ўйлаб кўринг-а! Эҳ-ҳе, демак бу чиндан-да буюк ижодкор туғулажак Боқий дунё фарзандларига жуда-жуда арзигулик мерос қолдирган. Бу меросдан туғулажак асарларнинг ҳар бири ўзига хос баҳра олғуси. Биз ҳам китобнинг ўзбек тилига Эгамова Янглиш опа таржима қилган дурдона (опамизнинг оҳиратлари обод бўлсин) асарни ўқувчига беихтиёр кўчадиган ҳис-ҳаяжонга тўлиб ўқиб-ўргандик. “ГурунглаР”нинг мағзини чақишда асарга академик Акмал Саидов ёзган сўзбошининг аҳамияти бекиёс бўлди. Китобга

эпиграмма қилиб Фридрих Ницшенинг “Олмон тилида ёзилган асарларнинг энг яхшиси” деган баҳоси олинган (Гёте, 1932).

“Абадий дўстликнинг адабий солномаси”.

Муқаддима Гёте – “Худонинг назари тушган зот”ни бизга таништириши, ундаги иборатомуз фикрлар, ёзувчининг кимлигини – сийратини кўрсатиши билан қадрли. Гёте: Фавкуллода инсон дунёсини ҳақли равишда кўп қиррали олмосга қиёслаш мумкинки, уни қайси тарафга ўғирмагин турли рангда товланаверади. Эркин Воҳидов таржимасидаги қуйидаги мисралар Янглиш опани ҳам қойил қолдирган:

Ой ўртанар, кўзларида ёш,
Бағри доғу, юраги қийма,
Дер: Эй фалак, мен эдим қуёш,
Нега мени қилдинг таржима?

“Дунёда шеърят, нафис санъат деган тушунчалар ҳам борлиги у пайтлар етти ухлаб тушимга кирмаган, бу нарсаларга токи менда ҳатто хирагина интилиш ҳам йўқ эди” (Гёте, 1932).

Гёте инсоният бадиий тафаккурнинг энг ёрқин вакилларида бири Европа Уйғониш даврининг сўнгги йирик сиймоларидан ҳисобланади;

Гёте ҳеч қачон ўз олдига китобхонлари ёки томошабинларини “Мушкул ҳолатга келтириш, руҳан умидсизлик гирдобига ғарқ қилиш” мақсадини қўймаган, - дейди Эккерман. У ҳам Шекспир сингари “Фақат умумнинг ғамини ейди-бизнинг кўз ёшларимиз унга керак эмас”. Унинг кейинги гапи шоирнинг сийратини янада аниқроқ кўрсатади.

Гётедек теран ақл, ўткир ҳаёл, ҳассос қалб, осмон қадар руҳ, тоғдек юрак, нодир қобилиятли, инжиқ феъл-атвор, юксак илм-маърифатли, улкан тажриба соҳибига, бир сўз билан айтганда мана шундай беқиёс маънавият оламига бор бўй-бастидан серқирра куч-қудрат балқиб турган даҳо зотга дуч келганида ўзингиз айтинг ким ҳам эсанкираб, ғайри ихтиёрий равишда довдираб қолмайди дейсиз?!

Гётенинг юзи буғдой ранг, қатъий қараши ҳар бир они маънога тўла.

“Кўнглимда қайта кичик шеърӣ ҳамда драматик асарларининг режалари туғилган, шуларнинг барчасини навбатма-навбат, мияни бир жойга қўйиб, амалга оширишдан иборат эди, холос”.

“Менинг барча шеърларим билан бир воқеа муносабати билан ёзилган, уларда ҳаёт уфириб туради ва шунга томир отган. Ҳаводан олиб ёзилган шеърларни мен шеър деб ҳисобламайман”.

“Кейин менинг инглиз тилини ўрганишим лозимлиги ҳақида сўз борди, Гёте бундан кейин ҳам дунёга келиши гумон бўлган фавкуллода ғаройиб инсон шоир Лорд Байрон учун ўрганишимни талаб қилди. Гёте ҳикматлари алоҳида эътиборга лойиқ.

Бу ёзувлар челақдаги сувни ичидан бола билан қўшиб тўкиб юбормагандек қоғозга тушган.

... Ўша кеча кўришга қайноқ истак туғилди.

... Ҳар бир шеърингизнинг остига ёзилган санангизни қўйинг.

... Зилзила бўлишини олдиндан билган Гёте.

Метаморфоза – 1-маъноси шеърда метаморфоза - (ривожланиш натижасида бошқа кўринишга ўтиш, бошқа турга кириш, айланиш);

2-маъноси кескин ўзгариш.

Ғазаллардаги ўзига хослик шундаки – сўзида давом этди Гёте, - улар мазмунининг ўта тўлиқ бўлишини тақозо қилади, муттасил такрорланиб турувчи қофия оҳангдош сўзларни кўпроқ бўлиши талаб этилади.

... Хох, ичдан бўлсин, хох, тошдан бўлсин ...

“Ўйлаш бунчалар оғир бўлмаса эди”!

... Нариги дунёда ҳаётга ишонмайдиган одам бунисида ҳам йўқдир.

Антисипация – воқеа ҳодисаларни олдиндан кўра билиш, ҳис-туйғу орқали билиш.

Умуман олганда ёзувчининг услуги унинг ички дунёсининг ишончли кўринишидир, ёрқин услубда ёзишни истаган кишининг аввало қалби ёрқин бўлсин, бордию, у улугвор услубда ёзмоқчи бўлса, энг аввало қалбида ўша улугворлик бўлсин.

Ёзувчи очикда юрмоғи ва имкони борича юксакроқ ва етукроқ асарлар ёзмоғи даркор. Софоклнинг персонажлари улуг шоирнинг буюк қалбига хос белгилардан ниманидир олган бўлса, Шекспир қахрамонлари ҳам унга хос хислатлардан олган. Аслида мана шундай бўлмоғи керак. Шекспир эса янада олдинга кетди, Римликларни тўла ҳуқуқ билан инглизларга айлантирди, тўғри қилди, акс ҳолда халқ уни тушунмаган бўларди (Гёте, 1975).

Стол атрофидаги ўткир ҳазиллар айна сонияларнинг меваси ...

Дилемантизм-дилемантиш ҳаваскорлик, юзаки ишқибозлик шунчаки кизиқиш.

Филоктет – бир мавзунини турлича талқин қилиб ёзилган антик дунё адабиётларига тегишли асар.

“Менинг исмим ёзилмаган ўқ менга тегмайди” дейди жангга кирган аскар.

Байрон на антик дунёга, на романтизмга мансуб, у ҳозирги кун одами.

Гёте ўз китоблари ҳақида:

“Менинг асарларим ... мен излаган нарсани ҳоҳлайдиган, интилишлари менинг интилишларимга уйғун бўлган алоҳида кишилар учун ёзилган”.

Ролларни уларни ўйнайдиган актёрларга мос қилиб ёзиш лозим.

... Қахрамон характери ҳаққоний ҳамда ўз прототипига эга бўлмоғи керак. “Ҳамроз дилларда” шахсан ўзим бошимдан ўтказмаган бирорта сатр йўқ, умуман олганда, бу асарга китобхон биринчи ўқишдаёқ илғаб оладиганидан кўра кўпроқ нарса сингдирилган.

(Сенсуалист-ҳаётни тушунишда сезгига, ҳиссиётларга асосланувчи киши.)

Ранг Соя билан эгизаклар, имкон туғилган заҳоти билан кўришиб унда ёки у орқали намоён бўлади. Қор қишда куннинг ҳар хил пайтида ҳар хил кўринади.

Ромео тонг пайти севгилиси билан хайрлашаётганда бирининг юзи иккинчисига рангпар кўринади.

... Катталар йўқотганини бола топади.

Наполеон ҳарбий юришлари давомида қандай китобни олиб юрган хўш? Менинг “Вертерим”ни!

Асовлик, тап тортмаслик.

Энтелехия-Аристотель фалсафасида мақсадга интилишнинг ҳаракатлантирувчи, имкониятини воқеликка айлантирувчи фаол йўл ҳақидаги қадам.

Плутархда ўқидимки, қадимги Юнонистонда Оналарга ҳудди ҳудолардек муносабатда бўлишган.

Немезида – қадимги юнон мифологиясида ўч, қасос худоси.

“Гёте билан гурунглари”ни ўқиганда ўзбек ўқувчиларидан баъзилари (ҳаммаси эмас, албатта) жуда кўплаб мифологик, грек, Рим афсоналари қахрамонларининг номлари ва уларнинг маъноларини, илмий атамаларни, билиб оладилар, мана уларнинг айримлари:

Орфей – Овидийнинг “Метаморфоза” асарининг қахрамони, дарёлар худоси Эагр ҳамда мусиқа худоси Каллиопанинг ўғли қадимги юнон мифологиясида кўшиқчи тимсоли, унинг кўшиқлари нафақат одамларни балки ёввойи ҳайвонларни, дарахтларни, тоғу-дарёларни мафтун қилган.

Плутон – қадимги юнон мифологиясида ер ости дунёси, ўликлар подшоҳлиги худоси Аид, Гадес деб ҳам айтилади.

Эвридика – қадимги юнон мифологиясидаги гўзал Нимфа. Орфейнинг суюкли хотини – уни заҳарли илон чақиб ўлгач, Орфей уни озод қилишини сўраб ўликлар худоси Плутонга илтижо қилади (Гёте, 1975).

Бундай изоҳи берилган, биз ўзбек китобхонлари учун нотаниш бўлган 500дан ортиқ изоҳланган қахрамонлар, адабий ёки лингвистик ёки ҳар хил соҳаларга оид атамалар маъно-мазмунини билан танишиб оласиз-ки, бу муносиб, аслига адекват изоҳлар Янглиш опага оппа-осон

миясига қўйилиб қолмаган, қайси бирларининг мазмун-моҳиятини аниқ, лўнда ифодалашнинг ўзи бўлмайди-ку, булар “таржимон чеккан заҳматлар ҳосиласи”

“Буларнинг орасида китобхон тилини синдириб юборай деган талаффуз талаб қилинадиган исмлар изоҳлари бор:

Лайбниц Готфрид Вильхельм Фон (1646-1716) – Олмон қадимий файласуфи. Монада – Лайбниц фалсафасида гўё оламнинг асосини ташкил этувчи дастлабки бўлинмас руҳий элементлар Дивид д’Анже Пьер (1789-1856) француз ҳайкалтароши. Альфред де Виньи (1797-1863) француз романтик шоири. Дешам Эмиль (1791-1871) француз шоири. Гэ Дельфино (эри томонидан Эерардин, (1804-1855)) француз шоираси. Тасту Амабл (1798-1885) француз шоираси. Фабье Шарль Никола (1783-1855) француз генерали, Грецияни озод қилиш учун кураш иштирокчиси ва бошқалар.

(Апостол – Исонинг шогирди)

Гёте янги давр француз адабиётига кучли таъсир ўтказган ўша вақтдаги ёшлар эса Гётени ўзларининг маънавий доҳийлари сифатида севиб, қадрлашган. Шекспир Гётега илҳомбахш таъсир ўтказган. Китобнинг 340-бетида ўқиймиз (сизлар ҳам ўқингизлар): Одам Ато етук чиройли эркак. У бир қўли билан белкуракка суяниб туради. Бу одам ерга ишлов бериш учун яратилганлигининг рамзи. Оламнинг иккинчи бор яралиши Нух пайғамбар билан боғлиқ. У тоқларни парвариш қилади, бу тимсолда ҳиндларнинг Вакха худосига ўхшаш нимадир бор ...

Унинг ёнида пайғамбаримиз Мусо – биринчи бўлиб қонунни жорий қилувчи пайғамбар.

Кейин Давид – жангчи ва подшоҳ, ундан сўнг Исо – ҳукмдор ва пайғамбар. Сўнгра Даниел туради ва келадиган Исодан дарак берувчи мулоҳазаларни қулоғингизга қуйиб олинг дегимиз келади.

... Мифология шу қадар ўзгарувчанки, кимга қайси сюжет қизиқроқ ва ёқимлироқ туйилса ўшани танлайверади.

Гётенинг поэзиясида “ўзинг зўрлаб бирор бир натижага эришолмайсан, ирода кучингни ишга солиб эришолмаган нарсани ҳайрли онлардан кутишинг зарур”

Яратган сени қийнаса ҳам шукур қил,

У сени қайта ярлақаса ҳам шукур қил.

Муаллиф туйғуларининг соф ва улуғ сифатлилигидан дилим яйради, унинг маълум ташбеҳларини мохирона қўллашдаги ўзига хос истеъдод соҳиби эканлигини кўрсатади. Бу Янглиш опанинг маҳоратининг яна бир исботи. Бу гапларни асар таржимони ва таржимаси ҳақида:

“Бандаси тadbир этади,

Яратган тақдир этади” мақоли жуда ихчам, лўнда шаклда тақдим этилаяпти (Гёте, 1975).

Лорд Байрон баҳсга ўч бўлган. Гёте кузатишларидан Моцарт беш ёшида, Бетховен саккиз ёшида, Хуммол тўққиз ёшида мусиқа ёзишади ва чалишади ва ўз атрофидагиларни ҳайратга солишган.

Негадир – одамлар ақлли бўлиш учун қариши керак дейишади – деди кулиб Гёте, - аслида эса илгариги ақлли ҳолатингда қилишинг учун йиллар давомида ҳаракат қиласан.

(Кабирлар-қадимги юнонлар худолари гуруҳи)

Минатавр-қадимги юнон мифологиясида танаси одамга, боши хўкизга ўхшаган махлук.

Ҳарпия-қадимги юнон мифологиясида боши одамга, танаси қушга ўхшаган аёл махлук, қуён худоси.

Форкиадалар юнон мифологиясида денгиз пири Форкиснинг уч қизи, улар ғоятда бадбашара бўлишган. Учовларига битта тиш ва битта кўз берилган бўлиб, улардан навбатма-навбат фойдаланишган. “Фауст”нинг учинчи фаслида Мефистофель Форкиада киёфасида пайдо бўлади.

... Девкорлик том маънода ижобий фаолиятида намоён бўлади.

- Поэзияда, - деди Гёте, - айниқса ақл-идрок билан фаҳмга етиб бўлмайдиган ғайришуурий поэзияда, шубҳасиз девкор (титанлар) қудрат ҳукмрон шу сабабли шеърят бутун борлиғимизни чулғаб олади.

Кутубхона эшиги олдида “бу эшикдан кирган ҳар бир кишини меҳмондўстлик ва самимият кутиб олсин, чиқиб кетаётган ҳар бир кишига оқ йўл берсин” деган мазмундаги ёзув битилган эди. Яхши гап бу!

Элизиум – Мархумлар руҳи кезиб юрадиган хушманзара дала.

Янглиш опа: “Десерт” деган сўзининг маъносини кенгайтирган:

Гёте десертга Римдаги ёш бир дўстининг мактубидан айрим жойларини ўқиб берди”.

Экспозиция-баён, тасвир. Адабий асарнинг, ўша асарда тасвирланадиган иш-ҳаракат, муҳитини ҳарактерловчи бошланғич қисми.

Арабеска-меъморчилик ва рассомлик санъатида геометрик шакллар барг, гул ва шу кабиларнинг тасвиридан таркиб топган мураккаб нақш ...

Гётенинг ватанга бўлган севгиси чексиз.

Гёте шоирнинг бирор партияга мансуб бўлишини маъқулламайди.

Ўз-ўзини ифода қилиш унинг табиатидаги энг диққатга сазовор фазилатларидан бири. Бу ҳислат ўзидаги мулоҳазокорлик билан уйғунлашиб, мавжуд нарсаларни тўлиқ ўзлаштириши ва биз тинмай ҳайратланадиган асарларига етуклик бағишлаш имконини беради (Гёте, 1932).

Таниқли драматург, агар у машхур бўлса, Шекспирга таянмай иложи йўқ, ҳа, ҳа, уни ўрганмай иложи йўқ. Уни ўрганаркан, шунга амин бўлдики, Шекспир инсон табиатини ҳар тарафлама ичи ва таши билан муфассал ўрганган ва энди унинг ортидан келаётган кимсага эса, аслини олганда, ўрганадиган ҳеч нарса қолмаган.

“Шекспир Швейцария тоғларига ўхшайди. Люнеберг чўллари ўртасидаги бепаён сайхонликдаги Монбланни тасаввур қилиб кўринг. Унинг буюклиги олдида ҳайратдан қотиб қоласиз. Бироқ унинг ёнига улкан ватанидаги унга ёндош: Юнгфрау, Финстерархорн, Айгер, Веттерхорн, Готтхард ва Монте Роза тоғлари орқали борсангиз, Монблан улканлигича қолаверади, лекин у бизни у қадар ҳайратга солмайди.

Вертерни сақо қуш сингари ўз юрак кўри билан ўзлаштирилган ҳамда гаплари зўр таржима қилинган. “Вертер”ни портловчи модда деди Гёте. (450-бет) Гётенинг Наполеон билан “Вертер” ҳақидаги гапини икки варақдаги эътирофларини кўчириб ўтирмадим. Улар Гётени “Вертер ҳақидаги қалбидан қуйилиб чиққан сўзлар” бу саҳифаларни қайта-қайта ўқишингизни сўрардим. Мени муаллиф фикрлари титроққа солди ...

Гёте худога, табиатга яхшиликнинг ёмонлик устидан ғалабасига ишониб яшаган ...

Унинг инқилоб сабабчилари халқ эмас, ҳукумат деган фикрига қўшилмай иложингиз йўқ ... Гёте актёр ва актрисаларни уйига таклиф қилганидан бунинг аҳамияти, муҳимлигидан доим фахрланиб юрган. Гёте бизларни доимо, тинмай ўрганишга, интилишга чақиради! Сувга кўшиб болани ҳам четга чиқариб ташламаслик таржимасига қойилгина қолмайсиз, бу сизу-бизни ўйлантириши тайин!

Улуғ давр яхшилар изидан боради, ўртачалари унга таъсир ўтказолмайди.

Гоҳида бирор нарса ўз гўзаллигига ва мафтункорлиги билан бизни ҳайратга солади, аслида ўша нарса шундай туйғуки ёлғиз ўзи эмас, балки олдидаги, ортидаги, ёнидаги, устидаги нарсалар билан биргаликда уйғунлашган.

Аякснинг ҳалокатига иззат-нафсининг ҳақоратланиши, Ҳеркулеснинг ҳалокатига эса рашк сабаб бўлган!

Умум манфаатига ҳизмат қилмайдиган ҳаракат давлат учун қилинган эзгулик ҳисобланмайди.

Хуллас “Гёте билан гурунглари”ни ўқиганингиз сари Гётенинг буюк бўлганлигига ишончингиз ортиб тобора бораверади. Ўзбек ўқувчилари Янглиш опанинг таржимага муҳаббат фарзандидек қарагани, муаллифга нисбатан миннатдорлик ҳиссини ҳар варақда туядилар. Гётенинг яна қандай мафтункор асарларини ўқисам экан деган ўй келади улар хаёлидан. “Ғарбу Шарк девони”, “Фауст”, “Таврида ифигенияси”, “Рим элегиялари” ва бошқаларни ўқинг дегимиз келади ... Биз Гёте ва унинг шахси, унинг ҳикматли гапларининг аслига мос фикр ўйготган айримларинигина келтирдик бу ерда. Демак, айтилмаган гапларни китобхон гурунглари тинглаб, ўзи билиб, ўқиб олишига ишончимиз комил ... (Гёте, 1975).

Адабиётлар рўйхати:

Йоханн Петер Эккерман. Гёте билан гурунгла. Олмон тилидан Янглиш Эгамова таржимаси. Тошкент: "O'ZBEKISTON", 2016.- 20-25 б.

Гёте. "Ёш Вертернинг изтироблари" Олмон тилидан Янглиш Эгамова таржимаси. - Тошкент: "Фафур Фулом номидаги Адабиёт ва санъат", 1975. - 34-43 б.

И.А.Каримов. Адабиётга эътибор – келажакка эътибор. – Тошкент: "O'ZBEKISTON", 2009 - 40-41б.
Том 4/6: Литературное наследство [И.В. Гёте] – М.: Жур.-газ. объединение, 1932. – С. 20-35.

Аннотация

"ГЁТЕ БИЛАН ГУРУНГЛАР" АСАРИ ҲАҚИДА

Х.Тожиев, Ш.Хидирбаев

Ушбу мақола устозимиз Янглиш опа Эгамова хотирасига бағишланган бўлиб, унда устозимизнинг Гёте асарларини таржима қилишда ўз маҳорат ва ижодкорлик қобилиятларидан моҳирона фойдалангани ҳақида маълумот келтирилган. Устоз Я.Эгамова нафақат бадиий адабиёт, балки тарихий асарларни ҳам таржима қилгани диққатга сазовордир. Бунга яққол мисол сифатида "Андижон шахзодаси" асарини келтириш мумкин.

Таянч сўзлар: девкор, адабиёт, тажриба, таржима, асар, мерос.

Аннотация

О ПРОИЗВЕДЕНИИ «БЕСЕДЫ С ГЁТЕ»

Х.Таджиев, Ш.Хидирбаев

Данная статья посвящается памяти нашей наставницы Янглиш Эгамовой. В статье приведены сведения о том как она пользовалась мастерски и творчески при переводах произведений Гёте. Важно отметить, что Я. Эгамова переводила не только художественную литературу, но и исторические произведения тоже. В качестве примера можно привести произведение "Принц Андижана".

Ключевые слова: титан, литература, опыт, перевод, произведение, наследие.

Summary

ABOUT LITERATURE WORK "CONVERSATIONS WITH GOETHE"

Kh. Tadjiev, Sh. Hidirbaev

The following article is devoted to the memory of our master Yanglish Egamova who could use her capability skillfully and creatively when translating works of Goethe. It is necessary to mention that our master Ya. Egamova translated not only fiction but also historical works as well. For instance, we can give her translation "Prince of Andijan".

Key words: titan, literature, experience, translation, work of literature.